

▶ IMATGE DE LA COMARCA

Can Coll, una masia que cal conèixer

// JORDI CASAS

A les llibreries de Vilanova encara s'hi pot trobar algun exemplar del llibre titulat *Masies que cal conèixer* (Barcanova, 2006), en el qual la masia de can Coll, de Sant Pere de Ribes, a la qual dediquem aquesta nova Imatge de la comarca, no hi surt (de la nostra comarca només apareix la masia de ca l'Amell de la Muntanya, a Campdàsens), però s'ho mereixeria per mèrits propis, perquè és de les que, veritablement, cal conèixer. Si es fes un llibre de masies de la comarca del Garraf amb el mateix títol, és evident que la masia de can Coll tindria un espai reservat i preferent, i, fins i tot, l'honor de la portada que gairebé coincidiria amb la del llibre publicat, en la qual hi ha una masia amb una façana amb galeries, la característica arquitectònica més rellevant de la masia ribetana, però que no és l'únic detall per la qual cal conèixer-la. Hi ha també la seva història poc coneguda, tot i haver influenciat molt en la de Ribes. Avui intentarem explicar-la una mica, encara que aquesta imatge només pretén ser una aproximació a la masia, donat que no hem pogut accedir al seu interior ni a informacions directes.

La masia de can Coll ocupa un lloc de privilegi de la rodalia de Ribes, un punt ideal per a una masia, i a la capçalera d'una considerable plana agrícola que arriba fins al mas d'en Bosc. Uns terrenys aquests, envejats de fa anys per fer-hi de tot i al qual, segons sembla, se'n mutilarà una part, cap a la banda de can Macià, per construir-hi, fet que suposarà un canvi important per a la masia, més quan està pactat que l'edifici passarà a ser propietat de l'Ajuntament de Ribes, que ja s'hi fa il·lusions (veieu DDV del 2 de febrer passat). Un pròleg d'aquests futurs canvis ja va ser la construcció, fa uns anys, del CEIP Riera de Ribes, obert al final del carrer Onze de Setembre, en el qual s'inclou una gran parcel·la de bosc, segregat del denominat bosc de can Coll. Un bosc aquest que ocupa bona part dels voltants de la masia i del qual es parla que s'ha de conservar. Es un bosc no gaire ben mantingut, amb exemplars de pins no gaire adults al nostre entendre, però que deu ser continuador d'aquell bosc històric que ha acompanyat la vida de la masia, fins arribar a donar-li nom perquè també es coneix com a can Coll del Bosc. No és un cas únic a Ribes, hi ha altres masies amb l'afegit del bosc al seu nom.

Nom històric can Coll del Bosc

En el cas de can Coll, hi ha un fet singular i és que l'expressió Coll del Bosc va ser cognom. Era el segon cognom emprat per qui, segurament, va ser fill del primer propietari de nom Marcer de la masia. Hem vist escrit que cap a l'any 1716 n'era propietari Francesc Marcer i Coll del Bosch, sense dubte, fill del primer Marcer, que es vincula a la masia amb el casament amb la pubilla del mas de nom Coll, descendent dels Coll que van donar el nom per sempre més al mas. Diuen que va ser un tal Joan Coll, propietari a l'any 1631, qui li va rebatejar la masia que, fins aleshores, es creu era coneguda pel nom de mas de Ramon de



Can Coll està situada en un lloc privilegiat

J. CASAS

Quart. El nom de Coll és un nom molt comú a altres masies existents a Catalunya, amb orígens, probablement divergents un de les altres, però, potser, en cap d'elles s'ha donat la coincidència de noms que s'ha donat a la masia ribetana.

Si no fos per l'evidència documental es podria haver pensat que la família que hi ha estat al capdavant li donava el nom, però no, encara que els Coll de la branca actual hi començaren de masovers fa molts anys enrere. En el segle XIX ja hi trobem un Miquel Coll i Soler (1866), que es va casar amb Concepció Puig i Palau. Hi viuen durant la segona meitat del segle. En el tombat de segle hi ha el fill, Miquel Coll i Puig (1894), que va casar amb Josefa Castany Lloses, el fill dels qual seria Miquel Coll i Castany, que nascut a l'any 1925 es casaria amb Maria Font. Va ser el darrer alcalde del franquisme de Ribes, durant els anys 1973-1978. Morí a finals de l'any 2002. A la família hi ha una curiosa fidelitat al nom Miquel de segura continuïtat perquè un nét del traspassat porta aquest nom també. L'excalde va comprar (o va heretar segons altres versions) una part de la finca

a l'Amanda Sagristà, vídua de Josep Marcer Carbonell, hereus de Francesc Marcer i Oliver, el propietari que va construir l'església nova de Ribes.

El segon contribuent de Ribes

La masia va viure amb Francesc Marcer, diríem, els anys de més esplendor (aquells anys la masia era el segon contribuent de Ribes, després de can Puig). Havia nascut el 1836, sorprenentment a Vilafranca del Penedès, en una casa que no ens ha donat temps d'investigar. El seu pare era Pere Marcer i Albornar. I, sembla, tenia un germà capellà, de nom, Pere. Aneu a saber si no va ser aquest germà qui va suggerir-li la construcció de l'església nova, que l'amo de can Coll va poder veure acabada l'any 1910 (d'aquí a dos anys es celebrarà el centenari). Les cròniques de l'època diuen que va ser un esdeveniment apoteòsic. El temple el va beneir el mateix bisbe de Barcelona, Juan José Laguarda. Varen ser els padrins de la benedicció el mateix Marcer i la seva jove Amanda Sagristà, de la qual després parlarem.

El bisbe esmentat, arribat el dia abans de

les festes, es va hostatjar a la masia, en una cambra reservada que l'anomenaren després el *cuarto* del bisbe. Era una habitació ben decorada i amb pintures. Anys més tard, en aquesta mateixa habitació també i dormiria un altre bisbe de Barcelona, el doctor Reig. Es d'imaginar que estaria situada a prop de l'oratori, ara sense culte, dedicat a la Mare de Déu dels Dolors, on el bisbe va celebrar la primera missa del dia de la benedicció del temple. Aquest oratori és identificable des de l'exterior pels vitralls que encara perduren als finestrals. És al costat mateix de la tribuna de la planta principal. A Ribes, com va fer esment, en una altre Imatge, durant uns anys, hi va haver moltes dones de nom Dolors.

Francesc Marcer, fill predilecte

Arran de la construcció de la nova església, l'Ajuntament de Sant Pere de Ribes va nomenar Francesc Marcer fill predilecte del poble i va posar el seu nom a l'actual plaça Marcer. D'ell, en alguns papers, en diuen *indiano*, però la falta de documentació sobre aquest personatge cabdal de la història de Ribes, no sabem la certesa d'aquesta afirmació. Sí que es veu que la seva actuació és semblant a un *indiano*, va reformar la masia, va fer l'església i el pont com després explicarem. També era un avançat al seu temps, perquè està recollit a la premsa de principis del segle vint, que en les seves feines agrícoles feia servir una *arada motoritzada*. També es diu que amb ell al capdavant de la finca els pagesos de Ribes que es quedaven sense feina en trobaven a can Coll.

Francesc Marcer va morir a la masia l'any 1919 i va ser enterrat a l'església davant del presbiteri. A l'any 1936 van profanar la seva tomba i el seu cadàver, que va ser portat al cementiri. Un cop acabada la Guerra Civil va ser tornat a la seva tomba, on posarien una llosa sepulcral ben treballada amb l'any 1941. En aquest lloc també reposen la seva esposa, Rosa Carbonell, l'hereu, Josep Marcer i la jove, Amanda Sagristà. Aquests dos darrers, un matrimoni que no va tenir fills, van ser els que van dirigir la casa durant un llarg període de temps fins a les seves morts respectives. Excepte durant els anys de la guerra en els quals es van veure obligats a marxar a França i la masia van quedar ocupada per la FAI.

L'hospital Sant Camil

Josep Marcer havia nascut l'any 1871 a Vilafranca, com el seu pare, i va morir el 1953 al seu domicili del passeig de Gràcia de Barcelona. A Ribes encara es recorden algunes anècdotes per la seva manera de ser i de vestir que per ser suficientment conegudes no repetirem aquí. Pel que fa a la seva dona, Amanda Sagristà, el seu record és un altre, més sòlid i perenne per la seva generosa donació d'uns terrenys per a unes instal·lacions que la comarca necessitava. Estem parlant dels terrenys on hi ha l'Hospital-Residència Sant Camil. Eren terrenys de la masia de can Dos Diners, que encara segueix en peu i que té l'any 1853 inscrit al portal. La primera idea era fer-hi una residència d'ancians que havi-